

EUROPE 2020

Budapest, 2000 január 29. – február 6.

White Paper

Az „Európai Gondolat” és az Euroszepticismus

Beterjesztette: Vladimir Batayev (BY), Fehér Dániel (HU), Stefano Giera (IT), Nicole Ogloi (GB), Zuzana Jánská (CZ), Christoph Monerjan (DE), Elliot Norton (GB), Marie-Luise Poulsen-Hansen (DK), Tarrósy István (HU), Christoph Gottschalk (DE, elnök)

I. Bevezetés

Az *Európai Gondolat* egy olyan téma mely összefogja a konferencia összes kérdéskörét. Ennek világos és szabatos meghatározása nélkül hiábavaló fáradság az európai integrációs folyamat által felvetett technikai kérdések megoldásával foglalkozni.

Az Európai Gondolattal problémáját következő szempontokból kell megközelíteni: földrajzilag, pszichológiailag, politikailag és a kulturális oldaláról. Tekintve a tárgykör jelentős terjedelmét, a Bizottság letett arról, hogy a kulturális, etnikai és regionális nézeteltérésekkel, ellentétekkel és félreértésekkel külön pontokban foglalkozzon, de eme kérdések elő fognak bukkanni a vizsgálat megfelelő fejezeteihez kapcsolódván.

A Bizottság elsőnek az Európai Gondolat fogalmát tárgyalja, ezután az európai identitás kérdésével foglalkozik, majd a belső politikai felépítményt és végül Európa a világban betöltött szerepét veszi szemügyre.

Az *Euroszepticismus* olyan jelenség, mely analízisünk minden részletéhez kapcsolódik. Alapjában véve annak a ideológiának a tükörképe, melyet az euro-fanatikus „igaz hívők” tábora képvisel. Mindkettő ugyanabból a téves államközpontú álláspontból indul ki és az Európai Uniót mint egy hagyományos nemzetállamot fogja fel, amely a jelenlegi Európa politikai alapegységeinek gazdag palettáját, a létező országokat lenne hivatott felváltani.

II. A fogalom

Az emberek többsége szerte a világon Európa alatt egy meghatározott terjedelmű földrajzi entitást ért. A Bizottság határozottan elhatárolja magát az e fajta korlátolt gondolkodásmódtól. A Bizottság Európát mint jövőképet szeretné definiálni, nem mint egy idealista álmot, de mint egy elvekre alapozott, kifinomult változatát az ismert Európának. A Bizottság nem tekinti feladatának a létező Európai Unió leírását, vagy jelenlegi problémáinak megoldását, de konkrét javaslatokkal szolgál jövőképe megvalósítása iránt.

Egy kibővített Európai Unió az a politikai egység, mely a Bizottság véleménye szerint leginkább alkalmas arra, hogy e jövőkép hordozójává váljon. A Bizottság alapvető álláspontja, hogy Európa addig terjed, ameddig azok a politikai értékek és elvek érnek, melyekre az Európai Unió épül. Ennek gyakorlati korlátait a geopolitikai stabilitást, biztonságot és az EU új tagok felvételére való intézményi felkészültségét illető megfontolások jelentik.

A szóban forgó politikai elvek, melyek az „európaiságot” meghatározzák, a kontinens közös történelme során fejlődtek ki és az európai államok politikai kultúrájának közös vonásait tükrözik. A legalapvetőbbek ezek közül a következők:

- Sokszínűség – kulturális, etnikai, regionális, nemzeti, nyelvi és vallási tekintetben
- Emberi jogok és elemi szabadságok
- Piacgazdaság
- Béke
- Racionalitás
- Képviselési alapú parlamentáris demokrácia
- Felelősség
- Jogállamiság
- Biztonság
- Az állam és az egyház elválasztása
- Szolidaritás
- Tolerancia

Amennyiben egy európai állam eme értékeket nem tartaná tiszteletben, úgy saját magától vonná meg európaiságát, következésképpen ideiglenesen lemondván az EU-tagsággal járó előnyökről. A kérdéses állam „valaha európai” országnak lenne tekintendő, míg nem nyeri vissza európaiságát az említett értékek iránti tiszteletének újrafelfedezése által.

III. Európai identitás

A Bizottságot leginkább foglalkoztató kérdés az „európai identitás” mibenléte. A válasz keresésében elsőnek lépés az „identitás” fogalmának általános jellegének megvizsgálása.

Az egyén identitása különféle tényezőkből tevődik össze, vagyis többszintű. Egy személyt meghatározhatunk neme, családi és szociális háttere, műveltsége vagy földrajzi kötődöttsége (régió, ország, kontinens, stb.) által. Mitöbb, az identitás elsősorban a személyes észleléstől függ, tehát szubjektív.

Az adott szituációtól függően az identitástudat bizonyos tényezői dominánsként jelenhetnek meg a többivel szemben. Magunkat a másokhoz való viszonyunk alapján szoktuk meghatározni, vagy a különbséget, vagy a közös tulajdonságot hangsúlyozva. Egy ilyen példa az Európai identitás problémájának szemszögéből az a holland turista, aki az Egyesült Államokban járva az idegen kultúrával konfrontálva tudatosíthatja magában „európaiságát”, de ugyanígy érezheti magát európainak egy európai közegben (pl. ha európai ügyekről, kérdésekről van szó). Azonban a Bizottság úgy látja, hogy egy holland személy európaiak társaságában elsősorban hollandnak vallja magát, vagyis holland identitása domináns az európaival szemben. Tehát az európai és a nemzeti öntudat együtt létezik, de a Bizottság meglátása szerint a nemzeti öntudat általában felülkerekedik. Hogy az identitás kétféle oldala között különbséget tegyen, a Bizottság az európai identitást jelenlegi állapotában mint „virtuális identitást” fogja fel, hangsúlyozván pl. a közös európai nyelv és közös iskolai rendszer hiányát.

Mégis, a Bizottság szilárd meggyőződése, hogy az európai identitás szerepe az idő folyamán erősödni fog. Az európai integrációs folyamat mélyíti és bonyolítja, mint például a külföldi tanulmányutak lehetősége vagy a nemzetközi munkaerőpiac okozta migráció által.

Az európai identitás létezésének konstatálása rávezet minket a következő kérdésre, ami az európai identitás jövőbeli szerepével foglalkozik – Kívánatos? Van rá egyáltalán szükségünk? A Bizottság úgy látja, hogy az európai integrációs folyamat előnyös a résztvevő országok és polgáraik számára. Ez a folyamat egy racionális hozzáállás eredménye, mely figyelembe véve a nemzeti érdekeket egy szupranacionális alakzat létrehozására törekszik. Az új szituáció kedvez a közös identitás kialakulásának. Másfelől a Bizottság szerint egy európai identitás kedvezően hathat az európai integrációra.

Ebből kiindulva a Bizottság az európai biztonság és jólét fenntartása érdekében javasolja a közös európai identitás kialakulása szempontjából kedvező feltételek létrehozását.

A Bizottság nem támogatja egy mesterséges európai identitás kieroszakolását. Az európai gondolat terjesztésének alkalmas módja lehet a közös európai múlt tanításának hangsúlyozása az iskolákban, vagy tudósítás európai eseményekről a nemzeti médiában (pl. egy közös európai közszolgálati csatorna létesítése). További lehetőségek rejlenek az iskolai csereprogramokban, az Európán belüli utazás elérhetőbbé tételében, regionális együttműködésben, stb.

A Bizottság ezenfelül úgy itéli meg, hogy a jelképeknek kiemelt szerepük van egy identitás kialakulásában. Hagyományos szimbólumok a zászló, a himnusz, a nyelv, a fizetőeszköz, vallási és történelmi hagyományok, ünnepek, stb.

Hasonlóképp szüksége van egy európai identitásnak a saját szimbólumaira. A Bizottság javaslatai a következők:

- A második világháború végére emléktető „Schumann Nap” (május 9.) átavatása „Európa Napja” néven
- Egy Európai Alkotmány kidolgozása (mely meghatározza az európaiak közös demokratikus képviselőjének módjait)
- Közös európai sportcsapatok létrehozása – a „kollektív hisztéria” érdekében
- Az idegen nyelvek oktatásának hangsúlyozása
- „Európa fővárosa” – az Európai Kultúrfővárosokkal kapcsolatos tapasztalat alapján a jövő Európájának központja egy körbejáró fővárosa lenne. A soros ország saját megítélese szerint választhatna ki egy megfelelő várost erre a célra. A fővárosi cím kizárólag jelképes jelentőséggel bírna, a város helyt adhatna európai csúcsértekezleteknek, konferenciáknak, stb. Az EU intézményei továbbra is jelenlegi helyükön maradnának, bár a Bizottság tudatában van a kritikanak, miszerint ez intézmények elhelyezése ellentmond a sokszínűség és flexibilitás elvének. Így például 'Brüsszel' gyakran jelképe az „eurokrácia”-nak, bürokráciának, elitek hatalmának, demokratikus deficitnek, stb., miáltal az euroszkepticizmust erősíti.

IV. Politikai struktúra és legitimitáció

Az európai nemzet-állam szerepe lényeges változását nem szabad figyelmen kívül hagyni. A globalizáció és növekvő kölcsönös függőség hatásaként az állam hagyományos feladatait – biztonság- és gazdaságpolitikai téren – az egyes nemzet-állam már nem tudja kielégítően ellátni. A globalizáció erősödő nyomásának csak együttesen lehet ellenállni.

Hangsúlyozandó, hogy a szerepváltozás nem a szuverenitás teljes feladását, hanem összefogását jelenti. Az EU-beli együttműködés az államokat nyitottabb és felelősségteljes rendszerekké teszi, a természetes jogkörök feletti kontroll fenntartása mellett.

Nem szabad megfeledkeznünk az integráció szempontjából lényeges diverzitás súlyáról sem. A kulturális örökség a nemzeti és európai identitás számára létfontosságú.

Az Európai Unió működésének szempontjából alapvető követelmény, hogy az európai populáció érzékelje az európai intézmények legitim voltát. Az európai szintű döntések iránti megfelelő bizalom, elkötelezettség vagy tisztelet hiányában az EU impotensé válik, megbénul.

Az EU tagállamainak közvéleménye komoly problémaként fogja fel az EU-beli demokratikus deficitet. Ennek a deficitnek a csökkentése és az EU intézményei legitimációjának valamint az európai parlamentarizmus szerepe iránti érzékenységek növelése érdekében ajánlja a Bizottság, hogy az intézményi reform során erősödjön az Európai Parlament és az Európai Bizottság közötti kapcsolat.

A Bizottság szorgalmazza a „humán megközelítés” alkalmazását, ezáltal növelve az EU és az Európai állampolgárság fontossága iránti figyelmet. A Bizottság nem vitatja, hogy a demokráciának elsőbbsége van a hatékonysággal szemben. Mégis, a hatékonyság hiánya alááshatja az EU legitimitását a közvélemény szemében. Ezért az EU elsőfokú feladati közé kell hogy tartozzon a „jó kormányzat” biztosítása intézményi reformok által.

Az EU legitimitációjának növelésének egy másik útja szubszidiaritás elvéhez való hűség és gyakorlati alkalmazása, hogy a döntéshozatal az érdekelt polgárhoz képest lehető legközelebbi megfelelő szinten történjen, ezáltal is növelve a nyitottságot és transzparenciát. Többek között ez is hangsúlyozza a régiók jelentős szerepét az európai együttműködésben.

A decentralizációs folyamat során lényeges szerep jut az „Euro-regióknak”, továbbá más regionális együttműködéseknek, kezdeményezéseknek és szervezeteknek, melyek figyelmen kívül hagyhatják a létező adminisztratív határokat. Az oktatás, kultúra és infrastruktúra terén való együttműködés lehetséges és gyümölcsöző. Az efféle aktivitás támogatása tehát kívánatos.

A Bizottság tudatában van a kisebbségi képviselet problémakörének. Egy demokratikus társadalomban mindenkinek joga az érdekeinek artikulálására való lehetőség, ezért az Európai együttműködés sikerének szempontjából elemi fontosságú a kisebbségek lehető leghatékonyabb képviselete. A Bizottság ennek alapján ajánlja a kisebbségek adekvát képviseleti módozatainak felmérését.

A Bizottság az EU intézményeinek hatékonysága és a demokratikus képviselet sikere érdekében nagy jelentőséget tulajdonít a jólinformált nyilvánosság aktív participációjának. Először is, be kell hatoljon a lakosság tudatába, hogy minden egyes hang és minden egyes szavazat elősegítheti az EU és a társadalom fejlődését. Másodszor is, maximálisan ki kell elégtíteni a politikai eseményekre vonatkozó információ szerinti bármiféle igényt, annak a nemkívánatos gyakorlatnak az elkerülésére, miszerint a nyilvánosság számára értékes információ elzárva marad, míg csak irrelevánsá nem válik. Nyilvánvaló, hogy a média (televízió, rádió, internet, sajtó, stb.) lényeges szerepet játszik a közérdekű döntéshozatal átvilágításában és a nyilvánosság tájékoztatásában. A káros és fölösleges propaganda (mely a szkeptikus irányzatokat és a kiábrándultságot erősíti) rizikójának elkerülése végett a nyilvánossággal való párbeszéd gondosan megtervezendő.

A Bizottság úgy ítéli meg, hogy az Európai Gondolat eszméjét a köztudatban széles körben érthetőbbé és hozzáférhetőbbé kell tenni. Az alapszerződések az EU és intézményei törvényes bázisát képezik, de nem eléggé tömörök és áttekinthetőek ha az Európai Gondolat alapelvei megértéséről van szó. Ez utóbbi elérése végett a Bizottság jónak látná egy Európai Alkotmány kidolgozását. Ez a dokumentum az EU bonyolult struktúráját az alapelvekre támaszkodva magyarázhatná meg, az Európai Gondolat támogatottságának társadalmi bázisát növelné és elősegítené a polgároknak az Európai Unió iránti elkötelezettségét.

V. Európa és a világ

Az EU jövőbeli külső kapcsolatai ugyanazon elveken kell hogy nyugodjanak, mint belső felépítése. Saját vágyunk békére, biztonságra és jólétre kell hogy emlékeztessen más országok természetes jogára, ugyanezen célokat elérni. A világ minden tája közötti növekvő kommunikáció és egymástól való függés egy globális perspektívát és kölcsönös megértést követel. Az Európai Unió kötelessége a világban vállalt szerepével megfelelni a politikai és gazdasági súlya által a nemzetközi struktúrában elfoglalt pozíciójának. Ez kizárja egy „európai erő”-be való visszavonulást és egy pozitív hozzáállást követel a nemzetközi intézmények és kooperáció iránt.

Szabdságunkat nem alapozhatjuk más emberek elnyomására. Ebből következően a külpolitikában és külkereskedelemben is egy erkölcsi vezérelvnek kell érvényesülnie. Történelmünk feladata minket a messianizmus, expanzionizmus és imperializmus veszélyeire figyelmeztetni. Ezért az emberi jogok és más európai értékek terjesztése csakis békés úton történhet, erőszakos kikényszerítés helyett az alkalmazásuk általános előnyeit hangsúlyozván. Ahogy mi is biztonságban szeretnénk élni, úgy tekintettel kell lennünk arra, hogyan hat az EU egy külső szemlélőre. Elkerülendő tehát, hogy más országok biztonságára nézve veszélyt jelentsünk.

Az EU növekvő felelősségét egy közös és aktív külpolitikai kell hogy kifejezze, amely elkötelezi magát az erőszak elkerülése mellett. Ennek érdekében részt kell hogy vegyen nemzetközi konfliktusok megoldásában, fegyveres összetűzésekhez vezethető feszültségek feloldásában és a migráció gazdasági, politikai és szociális okainak leküzdésében.

VI. Összefoglalás

A Bizottság tudatában van annak, hogy az Európai Gondolat eme átfogó meghatározása vitatható és provokatív. Ennek fő oka, hogy célunk egy európai vitára való biztatás és Európa mibenlétének széleskörű észleltetése polgárai körében. Európa sorsa az európaiak kezében van, s e sors tekintetében döntő kérdés, hogy miként vélekednek polgárai Európáról. Jövőképünk és a megvalósítás sikere határozza meg jövőnket.